

І Н Ф О Р М А Ц І Й Н И Й Л И С Т О К

Ц Е Н Т Р А Л Ь Н О Г О У К Р А І Н С Ь К О Г О Д О П О М О Г О В О Г О Б Ю Р А

Л о н д о н - Ж е н е в а

М А Т Е Р І Я Л И

д о п р а ц ь

М І Ж Н А Р О Д Н О Ї О Р Г А Н І З А Ц І Ї Д Л Я В Т І К А Ч І В (І Р О)

ЖЕНЕВА, Червень 1947.

ВІД РЕДАКЦІЇ:

Подаємо до відома Українських Допомогових Осередків та зацікавленого українського громадянства, що ЦЕНТРАЛЬНЕ УКРАЇНСЬКЕ ДОПОМОГОВЕ БЮРО відкрило на час сесії Підготовчої Комісії ІРО свою канцелярію в Женеві і тут видає свій ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТОК, присвячений в першу чергу працям цієї нової міжнародної організації. На цей час Український Допомоговий Комітет у Швейцарії припиняє видавати свій Інформаційний Листок.

Травнева Сесія

Підготовчої Комісії

МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЛЯ ВТІКАЧІВ (ІРО)

ЛЬОЗАННА, 1 - 21. травня 1947 р.

ЧАС І МІСЦЕ КОНФЕРЕНЦІЇ.

В дні 1. травня 1947 зібралася вдруге Підготовча Комісія Міжнародної Організації для Втікачів (ІРО) і провадила свої праці впродовж трьох тижнів, до 21. травня включно. Ця травнева Конференція вважалася продовженням попередньої, лютневої. Отже, це не була нова сесія, а друга частина першої сесії Підготовчої Комісії ІРО.

Наради відбувалися знов у Швейцарії, але на цей раз у місті Льозанні (в Замковому Готелі, Готель "Шато") бо Палата Народів у Женеві під ту пору гостила в своїх мурах так багато всіляких конференцій, що для Підготовчої Комісії не було в ній догідного приміщення.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА.

Хто слідкував за перебігом нарад Підготовчої Комісії взимі в Женеві та на весні в Льозанні, той не міг не спостерегти великих різниць між обома Конференціями: різниць у методах і вислідах їх праць, в атмосфері залі та настрою учасників, - одним словом, у цілому характері обох зібрань.

Коли делегати держав, що зголосили свій акцес до ІРО, з'їхалися вперше в лютому ц.р., вони знайшлися, так би мовити, перед порожнім столом. Правда, вони мали загальні дороговкази. Цими дороговказами для Підготовчої Комісії були дискусії й рішення про питання втікачів на Загальних Зборах та в Комісіях ООН і статут ІРО. Але фактично делегатам доводилося творити все від основ, імпровізувати й часто ходити наосліп.

Зовсім іншу ситуацію застали делегати в травні в Льозанні. Заледве два місяці минули від закінчення першої Конференції, але за цей відносно короткий час виконавчий апарат, що його Підготовча Комісія покликала була до життя (цебто Виконавчий Секретар та його бюро), підготували масу всіляких матеріалів: доклади, статистики, пляни праць

і т.ін. Підчас травневої сесії цих матеріалів прибувало щораз то більш а саме: прибували протоколи всіляких засідань, пресові комунікати, тексти доповідей, ухвалені резолюції, тощо; так що сьогодні збірка матеріалів, виданих Підготовчою Комісією, це товстелезний том машинописів. Матеріяли ці надзвичайно цінні та цікаві й просто необхідні для кожного, хто теоретично чи практично займається біженецькою проблемою. І треба жалувати, що нема змоги подати їх українському читачеві, як не в перекладі, то бодай в докладних витягах, та що треба обмежитися тільки до короткого зреферування їх.

Але не тільки Виконавчий Секретар не змарнував часу між обома Конференціями. Також приїзджі делегати підготувалися як слід до нарад: вони дістали від своїх урядів інформації та директиви, а деякі з них побували в Німеччині чи в Австрії, щоб на місці простудіювати справу.

Добра підготовка Конференції та ознайомлення з проблемою в делегатів вплинули на те, що кількісні та якісні висліди тритижневих нарад виглядають дуже поважно. Крім пленарних засідань, виявилася потреба відбувати ще й комісійні, а це теж поглибило серйозний характер травневої сесії.

Нема сумніву, що до успіху Конференції спричинився також добрий настрій її учасників. Річ у тому, що підчас першої сесії доля ІРО стояла ще під знаком запиту. Непевність, чи ІРО взагалі буде існувати, ваготіла над делегатами і немов паралізувала їхню працездатність.

Зовсім інакше було тепер: всі учасники поставилися заздалегідь позитивно до основного питання Підготовчої Комісії, цебто до необхідности урухомлення ІРО. Всі вони були переконані, що ІРО буде існувати, бо існувати м у с и т ь, коли світ не хоче кинути на поталу сотень тисяч бездомних людей, жертв останньої війни й повоєнного ладу. Всі розуміли, що треба д і я т и, і то діяти швидко, щоб з днем 30. червня ц.р., коли УНРРА й Інтерґувернемантальний Комітет припинять свої функції, існував інший чинник, що перебрав би на себе відповідальність за долю біженців. Таке наставлення делегатів пояснює "революційне" рішення Підготовчої Комісії, що його швейцарська преса охрестила "державним переворотом": не дивлячись на всі формальні вимоги, самій перебрати на себе від 1. липня всі права й обов'язки ІРО, поки ІРО зможе почати своє правне існування.

Ще одна річ, характеристична для травневої сесії: Було помітно, що за кулісами Конференції йде гра великодержав за впливи в новій організації. Різні течії, які зазначилися злегка вже в лютому, тепер виступили ви-

разно. А це теж один з показників, що ІРО буде поважною організацією, коли варто державам змагатися, щоб перебрати її в свої руки та обсадити своїми людьми...

Таким чином льозанські наради Підготовчої Комісії можна вважати немов зворотним пунктом біженецької проблеми. Не можемо промовчати, що вони принесли гарний успіх також і нам, українцям. Цим безсумнівним успіхом є меморіал, що його ЦУДБ подало разом з іншими національними групами, і факт, що цей меморіал виявився як офіційний друк Підготовчої Комісії. Хто бував на міжнародних конгресах і знає, скільки заходів і зусиль коштує підготовка такої справи, той зуміє оцінити вклад праці й енергії, що їх Директор ЦУДБ, п.сотн. Б.ПАНЧУК виявив підчас травневої сесії.

УЧАСНИКИ Й ПРЕЗИДІЯ.

У травневій сесії Підготовчої Комісії взяли участь через своїх делегатів такі держави: Бельгія, Великобританія, Голляндія, Гватемала, Домініканська Республіка, ЗДПА, Канада, Китай, Нова Зеландія, Норвегія й Франція (разом II держав). Три з них, а саме Бельгія, Китай і Нова Зеландія, були заступлені в нарадах Підготовчої Комісії перший раз, бо вони зголосилися в члени ІРО вже після закриття лютневої сесії.

Деякі держави прислали делегації з кількох членів: крім головного делегата, ще й делегата-заступника, дорадників, експертів та секретарів, не рахуючи, очевидно, технічного персоналу. Найчисленніші були делегації великобритійська (7 осіб), американська (6 осіб) і французька (6 осіб). Голляндія прислала делегацію зложеною з 4 осіб, Бельгія й Китай по 3 особи, Канада й Норвегія по 2. Провідниками делегацій були здебільшого видатні державні мужі, міністри й амбасадори (напр.: від Франції амбасадор Ексц. Анрі ПОНСО, від Великобританії амбасадор при міністерстві закордонних справ Сер Джордж РЕНДЕЛ, від Канади амбасадор Ексц. Жан ДЕЗІ, і ін.), а їхніми співробітниками, членами делегацій, були знавці проблеми біженців, які чи то в центральному уряді, чи у військових управліннях окупованих зон Німеччини й Австрії займають керівні становища для справ Д.П. Між делегатами були теж три жінки (дві в голляндській і одна в норвезькій делегації).

З дорадчим голосом заступлені були в нарадах ті самі три міжнародні установи, що і підчас першої частини сесії: Міждержавний (Інтергубернмантальний) Комітет для Втікачів, УНРРА і Міжнародне Бюро Праці, причому директор Інтергуб.Комітету, Сер ЕМЕРСОН, і представник УНРРА, Сер

ГЕЙЛ, приймали живу участь у дискусіях. Ясна річ, що в усіх працях Конференції якнайактивнішу роль грав теж Виконавчий Секретар Підготовчої Комісії, містер АЛЬТМАЄР, разом із штабом своїх співробітників.

В характері гостя присутній був на відкритті Конференції директор Європейського Бюра Об'єднаних Націй, п.МОДЕРОВ. Начальник Секції для Втікачів при ООН, містер УІЛІЯМС, брав участь у сесії як обсерватор.

Чотири держави, що підписали конституцію ІРО, не прислали своїх делегатів: Австралія, Гондурас, Ісландія й Ліберія. Дві з них, Австралія і Ісландія, вступили в члени ІРО вже підчас теперішньої сесії. Зате Італія, хоч ще не є членом, делегувала до Льозанни свого заступника-обсерватора.

Тому що травнева сесія була продовженням лютневої, не було потреби вибирати наново президію. Конференція радила під головуванням французького делегата, амбасадора ПОНСО, обраного президентом іще в лютому. Також справознавець залишився той сам: був ним голландський делегат Др САССЕН.

ПОРЯДОК І ТЕХНІКА НАРАД.

Напрямок праць травневої сесії був ув основному викреслений ще в лютому рішеннями тодішньої конференції, яка доручила Виконавчому Секретареві простудіювати низку біженецьких проблем, зібрати про них статистичні дані та якомога докладні інформації й предложити весь цей матеріал Підготовчій Комісії на її наступних зборах. Згідно з цими постановами, містер АЛЬТМАЄР виготовив майже дві десятки докладів-звідомлень ("рапортів") і власне вони, ці звідомлення, становили ядро й основу праць травневої сесії.

Порядок нарад складався з 22 пунктів: I.Прийняття порядку нарад; 2.Прийняття правилника праць; 3.Звіт про кількість держав, що підписали конституцію ІРО; 4.Звіт про кількість втікачів, що підпадати-муть під мандат ІРО, та їх розміщення в поодиноких країнах; 5.Звіт про ситуацію в Італії; 6.Звіт про ситуацію в Австрії; 7.Звіт про ситуацію на Близькому Сході; 8.Звіт про ситуацію на Далекому Сході; 9.Звіт про можливості репатріації; 10.Звіт про перспективи переселення; II.Звіт про рівень життя та мінімум допомоги; 12.Звіт про оснування окремої організації пів-судового характеру(для вирішування сумнівних питань, хто саме підпадає під мандат ІРО); 13.Звіт про юридичну та політичну охорону; 14.Звіт про співпрацю з приватними допомогливими організаціями; 15.Звіт про договір у справі репарацій;

16. Звіт про Центральне Бюро Розшуків; 17. Звіт про напрямні адміністраційної організації та бюджету Підготовчої Комісії; 18. Звіт про умови з окупаційними владами та урядами; 19. Звіт про напрямні адміністраційної організації та бюджету ІРО; 20. Питання, що їх не полагодила перша частина сесії; 21. Інші питання; 22. Дата і місце наступних зборів.

Щоб справитися з таким Белетенським матеріалом, Підготовча Комісія визначила дві підкомісії, "підкомітет А" і "підкомітет Б", які мали допоміжний характер, а саме: вони обмірковували детально поодинокі справи, що стояли на порядку, та передали вислід своїх праць на пленарні наради Підготовчої Комісії.

В підкомісії А були вступлені всі держави через голів своїх делегацій. Завданням цієї підкомісії було в першу чергу розглянути справу перебрання через ІРО функцій УНРРА та Міждержавного Комітету, а також справу бюджету та інші, ближче неназвані питання "засадничого характеру". Засідання цієї підкомісії були "приватні", цебто до в і р о ч н і, недоступні ні для преси, ні для публіки. З цього можна догадатися, що представники урядів обмірковували там різні делікатні й дразливі питання, що не були призначені для ширшого загалу. Є теж підстави думати, що в цих довірочних дискусіях змагалися суперечні погляди, інтереси та впливи великодержав. Підкомісія А відбула 20 засідань.

Підкомісія Б мала за завдання простудіювати статистичні звідомлення Виконавчого Секретаря, заки вони прийдуть на пленум Підготовчої Комісії. Її засідання були явні. Відбулося їх 5.

Також пленарні засідання Підготовчої Комісії були явні. Виповнювала їх дискусія над "рапортами" Виконавчого Секретаря та над пропозиціями підкомісій. Вислід дискусій над справами, що стояли на порядку нарад, Комісія сформулувала в виді резолюцій, які усталюють засади й напрямні праці ІРО.

ЧИ ВЗАГАЛІ ТА ВІДКОЛИ ПОЧНЕ ДІЯТИ ІРО ?

Перше й найважливіше завдання Підготовчої Комісії є, як відомо, поробити всі відповідні заходи, щоб Міжнародна Організація для Втікачів могла почати жити і функціонувати. Справа надзвичайно пильна, бо з

днем 30. червня ц.р. перестануть діяти УНРРА та Міжурядовий Комітет, цебто дві міждержавні установи, які досі опікуються втікачами й Д.Н. Отже, сотні тисяч експатріальників залишилися б без захисту та забезпечення, якщо до цієї дати не буде іншого чинника, що перебрав би відповідальність за долю біженців.

Але урухомлення ІРО, згідно з постановами її конституції, залежить від деяких передумов. Щонайменше 15 держав мусять заявити свій вступ в члени ІРО, мусять ратифікувати цю постанову та вплатити відповідну суму грошей на рахунок членських внесків, так щоб бюджет ІРО був забезпечений принаймні в висоті 75%.

Внаслідок гарячого заклику Підготовчої Комісії, висланого в лютому ц.р. за посередництвом Генерального Секретаря ООН до всіх урядів (крім тих, що свого часу на Загальних Зборах ООН голосували проти конституції ІРО), зголосилися такі нові члени: Австралія, Бельгія, Ісландія, Китай і Нова Зеландія. Деякі уряди обіцяли розглянути справу в найближчому часі, інші відписали, що покищо не мають спромоги взяти на себе фінансові тягарі, сполучені з членством ІРО. Уряд Радянської України відповів, що "не може погодитися на конституцію ІРО". Одна з держав, що вже раніш зголосилася в члени, а саме Філіпіни, повідомила, що не може платити своєї пайки бюджету й тому покищо резігнує з членства.

Все ж, разом із попередніми зголошеннями, кількість держав, що сїгнували конституцію ІРО, досягла вимаганого мінімуму 15 членів, а бюджет на перший рік діяльності є забезпечений у висоті 75,28%. Таким чином ці передумови для заіснування ІРО вже виконані.

Але з тих 15 держав тільки п'ять (Австралія, Великобританія, Ісландія, Китай і Нова Зеландія) ратифікували досі свої рішення. Інші мають перевести ратифікацію незабаром.

Отже, на питання: "чи ІРО буде жити і діяти?", можна з цілою певністю дати позитивну відповідь. Зате годі відповісти на запит: "в і д к о л и ІРО почне діяти?", бо ще не можна означити докладно дати полагоди формальностей, зв'язаних з ратифікацією договору всіма членами-державами.

ХТО БУДЕ ОПІКУВАТИСЯ ВТІКАЧАМИ ВІД 1. ЛИПНЯ 1947 ?

Хоч на травневій сесії панував загально оптимістичний настрій, бо всі делегати й обсерватори були переконані, що справа дефінітивного урухомлення ІРО знаходиться на найкращій дорозі та що вже незабаром

конституція ІРО буде не тільки ратифікована дотеперішніми членами, але прилучаться до неї ще й інші держави, проте не було певности, чи вимагані законом формальності будуть переведені до дня 30. червня. Тому в перших днях Конференції можна було вичути деяку нервовість між учасниками, мовляв, що буде з біженцями, коли до 1. липня ІРО не почне ще діяти?

Щоб зарадити цій небезпеці, Підготовча Комісія-прийняла дня 13. травня дуже сміливе й далекосяжне рішення. А саме, - вона постановила перебрати сама від 1. липня виконавчі функції, які приналежать ІРО, та виконувати їх аж до часу, поки ІРО остаточно не сформується. Рівночасно вона перебірає діяльність, майно й персонал Інтерг'юверн. Комітету й УНРРА.

Згадана постанова з 13. травня дає гарантію, що опіка над біженцями й Д.П. буде продовжуватися без усякої перерви. Відповідальність за долю скитальників несе від 1. липня Підготовча Комісія.

СКІЛЬКИ ЛЮДЕЙ КОРИСТАТИМЕ З ОПІКИ ІРО ?

Загально відомо, що досі не було докладної й повної статистики еміграції, бо не було чинника, який був би зацікавлений у тому, щоб усталити, скільки безвахисних людей тиняється по світі, та на які групи вони розподіляються. Поодинокі організації, як УНРРА й Інтерг'юверн. Комітет, а також поодинокі уряди та військові управління окупованих країв перевели статистики для своїх цілей і потреб, але ці статистики не дають повної і вірної картини всіх людей, вирваних із рідного ґрунту та позбавлених опіки своєї держави.

Нема сумніву, що цим питанням в найвищій мірі зацікавлена Підготовча Комісія. Всі ці люди мають стати від 1. липня її "клієнтами", що будуть користати, якщо не з її матеріальної допомоги, то бодай з її правної опіки. Тільки на підставі статистичних даних Підготовча Комісія може встановити свій бюджетовий прелімінар та розпланувати свою працю.

Згідно з інструкціями лютневої сесії, Виконавчий Секретар підготував на травневу конференцію об'ємисті статистичні матеріали, а саме: великий статистичний "рапорт" на 30 стор. машинопису з 22-ома статистичними таблицями, і опріч цього ще окремі статистичні розділи в докладах про Австрію, про Італію, про Близький та Далекій Схід. Але всі предложені Підготовчій Комісії матеріали спиралися на статистиках інших установ, здебільшого УНРРА. Вони не тільки не повні, але мають

ще й ту хибу, що в різних краях, а навіть у різних зонах одного й того самого краю були зладжені на основі різних критеріїв і засад. Наприклад, раз усі балтійці фігурують як одна група, другий раз поділено їх на литвинів, естонців і лотишів. На деяких таблицях жида фігурують окремою групою, на інших їх нема, бо враховано їх в рубриках державної приналежності. Майже всі статистики узглядняють тільки державну, а не національну (етнічну) приналежність біженців. Тому майже в кожній таблиці поважний відсоток біженців фігурує під назвою: "національність (цебто, по-нашому, державна приналежність) неозначена", "інші" і т.ін.

Підкомісія Б та пленум Підготовчої Комісії присвятили чимало часу й уваги розглядові статистичних матеріалів, доповнюваних та корегованих в ході нарад делегатами заінтересованих урядів. В дискусії делегати раз-у-раз звертали увагу, що подану статистику слід вважати тільки за гіпотетичну та що вона оперує занижкими цифрами. Все ж таки рішено, що обрахунки, предложені Екзекутивним Секретарем, хоч і не ідеальні, але з усіх, на які можна сьогодні спертися, найправдоподібніші та що вони можуть служити за підставу для усталення бюджету ІРО.

Кількість осіб, які від дня 1. липня перейдуть на цілковите або частинне утримання Підготовчої Комісії, означено числом 879.950. Їх розміщення в поодиноких краях наступне:

Німеччина	657.500
Австрія	128.500
Італія	36.000
Франція	12.000
Близький Схід	30.000
Китай	12.000
Бельгія	1.800
Голяндія	1.000
Еспанія	500
Португалія	250
Північна Африка (французька)	400
	<hr/>
	879.950

Розміщення в поодиноких зонах Німеччини й Австрії:

Німеччина	
американська зона:	380.000
англійська зона:	236.000
французька зона:	41.500
	<hr/>
	657.500

Австрія

американська зона:	62.000
англійська зона:	51.903
французька зона:	14.433
	<hr/>
	128.336

Зазначуємо ще раз, що число 879.950 не подає докладної кількості втікачів, а тільки тих, що не мають матеріального забезпечення та за яких прожиток мусить подбати Підготовча Комісія.

Кількість осіб, що чекають на репатріацію або на переселення, означено числом 1,345.912, в таким розподілом на держави теперішнього тимчасового перебування:

Німеччина	800.000
Франція	150.000
Італія	146.000
Австрія	128.000
Китай	77.000
Близький Схід	30.000
Швейцарія	12.000
Туреччина	1.200
Еспанія	482
Португалія	230
	<hr/>
	1,345.912

Оба числа: 879.950 (втікачі, що дня 1. липня переходять на утримання ІРО) і 1,345.912 (втікачі, що чекають на репатріацію або переселення) не мають претенсії на прецизність; вони є тільки, як висловлюється звіт, "викалькульовані на підставі певних гіпотез". Статистика УНРРА походить з дати 28. лютого 1947 р.; делегати Америки, Англії й Франції подавали обрахунки пізніші, бо з дати 1. квітня 47.

Не слід утотожнювати числа кандидатів на репатріацію та переселення з загальним числом усіх біженців і Д.П. Нема сумніву, що це останнє число є більше, бож є емігранти й втікачі, що вже влаштувалися в країнах теперішнього перебування, й не думають ані про поворот до краю, ані про дальшу мандрівку. Але й вони мають право на охорону ІРО, якщо відповідають вимогам її конституції, і в деякому значенні стануть її "клієнтами", наприклад, коли йде про юридичну опіку, про видачу подорожніх документів, тощо. Загальне число осіб, які є позбавлені консу-

лярної опіки держави і в даному випадку можуть звернутися до ІРО, є більше, ніж 2 мільйони. Підготовча Комісія зрезигнувала з означення числа їх, не маючи докладних статистик. Найбільше скупчення людей, що мають право на охорону ІРО, є в Німеччині, де їх є 883.500 осіб. На другому місці стоїть Франція з 431.200 осіб; 60.000 біженців є в Англії, поверх 40.000 у Швеції.

Беручи під увагу недокладність і неповність усіх дотеперішніх статистик, Підготовча Комісія доручила Виконавчому Секретареві зорганізувати Статистичне Бюро, яке за поміччю наймодерніших статистичних машин і найновіших метод має подбати за докладні статистичні інформації, без чого ІРО не могло б успішно працювати.

Ще кілька завваг про статистичні таблиці, що мають окремий інтерес для нас. Загальної кількості українців вичитати з них не можна, бо як згадано - всі статистики переведено на державному, а не на національному принципі. Тільки в звітності про втікачів і Д.П. в Австрії українці фігурують як окрема нація, але й там подано окремо "польських українців", окремо "советських українців". Перших нараховано 20.486 (в американській зоні 9.159, в англійській 6.380, у французькій 4.947), других 1.250 (всі в англійській зоні), разом 21.736. Крім цього, українці вміщені теж напевне в групі "апатридів", яких є в Австрії 10.892, в групі румун (4.304) і мабуть у групі "різні" (10.498). Але навіть коли взяти тільки "польських" і "советських" українців, то й тоді українці є в Австрії найсильніша група після жидів, яких є 34.595. Після українців наступають югослов'яни (21.022) і поляки (17.458).

В статистиках утікачів у Німеччині узято українців тільки в таборах УНРРА в американській зоні Німеччини. А саме, - завважено, що з загального числа 115.772 поляків (цебто польських громадян) є 53.093 "польських українців", і з загального числа 10.473 советських громадян є 2.742 "російських українців". На іншій таблиці, яка подає розміщення осіб Д.П., що були дня 28. лютого на утриманні УНРРА, подано 138.689 осіб "неозначеної національності", з них 82.278 українців (з того 66.608 в американській зоні Німеччини, 7.027 у французькій зоні Німеччини, 8.638 в Австрії й 13 в Італії).

Таким чином читач не довідається з дотеперішніх матеріалів Підготовчої Комісії про справжнє число українських скитальників, а навіть може й взагалі їх не завважити та не знатиме, що вони становлять од-

ну з найчисленніших національних груп.

УМОВИНИ ЖИТТЯ.

Рівень життя біженців та означення мінімуму коштів їх утримання - це другий, побіч статистики, чинник для усталення бюджету ІРО.

Тому Підготовча Комісія присвятила пильну увагу питанню обставин життя втікачів і Д.П.: вона прийняла до відома доклад Виконавчого Секретаря на цю тему та ухвалила резолюції, які усталюють певні норми харчу, одягу, помешкання, дозвілля й т.ін., що їх повинен притримуватися Виконавчий Секретар від 1. липня ц.р.

Звіт Виконавчого Секретаря стверджує, що відживлення виселенців часто було недостатне й надто одностаїне (брак певних типів поживи), внаслідок чого значні групи людей виявляють симптоми недоїдання, але ще ці симптоми досі не є тяжкі, та що вони щезнуть, якщо можна буде незабаром збільшити пайки; що люди, які працюють і мають заробітки, поправляють собі таборовий харч продуктами, що їх вони купують на "чорному ринку"; що добрий харч, це дуже важний чинник, який має вплив на гармонійні відносини в таборах, на зацікавлення працею, на оптимізм, що проявляється в пляхах майбутности, та взагалі на мораль виселенців. Далше звіт стверджує, що житлові відносини скрізь у всіх зонах є дуже погані, нижчі від усякої норми.

(При цій нагоді варто згадати, скільки видавано досі на утримання втікача: із звіту про Австрію довідуємося, що видатки на харч, паливо, світло, винаймлення та адміністрацію таборів виносили денно менш, ніж два австрійські шилінґи від особи...)

Підготовча Комісія прийняла постанову, що харчові пайки осіб, якими вона піклується, не сміють бути нижчі від пайків місцевого населення. Якщо місцеве населення дістає менше норми необхідної для здоров'я, тоді Підготовча Комісія повинна підвищити пайки втікачів і Д.П. на рівень, що його лікарі вважають мінімальними. Діти, молоді матері й робітники мають діставати додаткові приділи.

В справі одягу Комісія ухвалила, що виселенці мають діставати необхідний одяг, пристосований до підсоння, праці, стану здоров'я і статі.

Житла мусять відповідати мінімальним вимогам гігієни й пристойности. Мешкальні кімнати повинні бути достатньо ogrіті й освітлені, будинки повинні мати санітарні інсталяції. При влаштуванні нічлігів треба

брати під увагу різниці віку й статі.

Підготовча Комісія повинна піклуватися здоров'ям біженців, зокрема вона має подбати за лікарську опіку при транспортах репатріяційних і еміграційних.

Треба пособляти розвиткові колективної самодіяльності, прикметної різним групам, та видавати на ту ціль потрібні приміщення та матеріал.

Питання духового життя біженців Підготовча Комісія потрактувала дещо поверхово й тільки мимоходом, зараховуючи такі важливі проблеми, як шкільництво, виховання й релігію, до загального розділу про рівень життя. Резолюції стверджують, що треба подбати за школи й умовини нормального виховання для дітей. Середнє шкільництво заслуговує на підтримку. Головну увагу треба звернути на фахові школи для молоді, і то з погляду придатності даної професії в краях переселення.

В справі праці для біженців і Д.П. Підготовча Комісія зайняла становище, що треба дати змогу працювати якнайбільшій кількості людей, але під умовою, що ця праця не прив'яже людей до місця їх тимчасового перебування й не зменшить охоти до повороту до краю або до дальшої мандрівки. Заняття повинно відповідати здібності людини. Підготовча Комісія звернулася до урядів і окупаційних влад з окремим закликом, щоб вони "подвоїли свої зусилля в напрямі негайного втягнення виселенців в процес праці".

При цій нагоді варто занотувати інформацію, що її подав представник УНРРА про працю Д.П. в Німеччині: окупаційна влада zatrudнює в американській зоні 130.000, а в англійській - 93.200 і у французькій зоні 17.000 виселенців.

РЕПАТРІАЦІЯ.

Існують два радикальні способи розв'язки біженецької проблеми: поперше, поворот до батьківщини, зглядно до краю постійного передвоєнного перебування, і, подруге, дальша мандрівка з перспективами знайти працю, влаштувати собі нове домашнє огнище, а згодом і натуралізуватись у прибраній батьківщині.

Обидві розв'язки: репатріяція й переселення, належатимуть до основних чинностей ІРО, тож не диво, що ці справи стояли мов у центрі мериторичних нарад Підготовчої Комісії.

Конституція ІРО віддає першенство засобові першому, стверджуючи, що головне завдання Організації - це "заохотити виселенців та допомогти

Ім усіма можливими засобами до швидкого повороту додому".

А втім, хоч з погляду конституції справа є проста й ясна, то жадне інше питання не викликувало в минулому й не викликає ще й сьогодні стільки сумнівів і суперечок, як власне питання репатріації. Коли одні здають собі справу, що період репатріації вже минув та що ті біженці, які досі залишилися в Середній Європі, повертатись до своїх країв не можуть і тому крайня пора підготувати їхнє переселення, - тоді інші хотіли б посилити ще й тепер вербунок за масовою репатріацією.

Доклад Виконавчого Секретаря про репатріацію, який в деяких тезах ішов дуже назустріч бажанням і тенденціям держав, що домагаються повороту всіх своїх "громадян" (як відомо, жадна з тих держав не є членом ІРО), належав на травневій сесії до найбільш спірних. Дискусія над ним виповнила два пленарні засідання, делегати зголошували багато річевих поправок і редакційних змін, і тільки після справлення первісного тексту "рапорту", Підготовча Комісія прийняла його до відома. Між ін. скреслено в ньому уступ, який вимагає, що "згідно з резолюціями Ради Міністрів закордонних справ у Москві всі комітети, осередки та інші організації, що віддаються ворожій для інтересів котроїбудь з аліантських великодержав діяльності, мають бути безпроважно розв'язані", та що "в таборах, де живуть Д.П., є заборонена всяка пропаганда проти інтересів Об'єднаних Націй або проти репатріації". Відкинено рівнож пропозицію Виконавчого Секретаря, щоб ІРО платила репатріантам після їх повороту до краю впродовж кількох перших місяців матеріальну допомогу (крім одягу та харчів на 3 місяці, що їм прислужують по думці статуту ІРО).

У справі "чистки осередків Д.П. від воєнних злочинців, зрадників і квіслінгів та від осібників і груп, які перешкоджають репатріації", рішено звернутися з проханням до урядів і окупаційних влад, щоб вони якомога швидко покінчили перевірку ("скрінг"). Виселенці, які ставляться ворожо до репатріації, мають бути приміщені в окремих осередках.

З доповіді про репатріацію на особливу увагу заслуговують ще уступи про методи підсилення репатріаційної акції, які роблять вражіння не-свідомої гуморески:

Один з найуспішніших засобів, які мають на цілі заохоти-ти виселенців до повороту додому - це доставати їм інформації про відносини в їх краях. Більшість виселенців прагнуть знати, які там умовини та рівень життя, які обстави-

ни праці, суспільна безпека й т.ін. Газети та легкі періодики, афіші й особливо фільми становлять могутні засоби, бо вони інформують про матеріальні умовини життя, які найбільше виселенців цікавлять, тоді коли політичні теми вони приймають із скептицизмом, а навіть використовують до протилежних репатріації цілей. Також радієві авдиції з краю, зроблені спеціально для Д.П., заслуговують на рекомендацію"...

"Треба встановити контакт між виселенцями, які повернулися до краю, і тими, що залишилися в таборах ще. Ці контакти можна нав'язати двома шляхами: або репатріовані виселенці приїдуть у гостину до табору, де вони раніше жили, і привезуть своїм землякам, що ще залишилися, інформації про умовини життя в батьківщині; або треба вислати групи Д.П. на прогулку до їхніх країв з дорученням, щоб зібрали на місці всі потрібні інформації"...

"Треба заохочувати особи, які вже повернулись, до листування з земляками, що залишилися в таборах"...

"В кожному таборі Д.П. урядовці ІРО мають організовувати збори, присвячені питанням репатріації, та імпрези виховного й мистецького характеру на тему звичаїв і обичаїв рідного краю. Ціллю цих імпрез має бути витворити психозу репатріації, пробудити в душах Д.П. тугу за рідним краєм і прогнати пригнічення та втому"...

Деякі цифри, що відносяться до репатріації: Впродовж останнього кварталу 1946 р. повернулося до Польщі з Німеччини й Австрії 94.000 осіб. Поляки становлять ще досі найбільший контингент репатріантів.

В зимових місяцях 1946/47 цифри репатріації обнижилися, але на весні знов пішли вгору: з Німеччини виїхали додому в грудні 27.000, в січні 1.850, в лютому 2.600, в березні 5.800 осіб. з Австрії: в грудні 3.000, в січні 1.300, в лютому 1.000 і в березні 2.400 осіб. з Італії: в грудні 329, в січні 478, в лютому 169 і в березні 509 осіб.

ПЕРЕСЕЛЕНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ.

Бадьорим оптимізмом повіяло на залі, де засідала Підготовча Комісія, підчас її дебат над питанням про переселення. Цей оптимізм викликали як інформації, подані в докладі Виконавчого Секретаря, так і голоси

дискутантів, особливо ж знаменне експозе Сера ЕМЕРСОНА, директора Інтергуберн. Комітету, цебто найкомпетентнішої досі в еміграційних справах установи.

Всі промовці стверджували однозгідно, що від лютневої сесії Підготовчої Комісії переселенська ситуація основно змінилася, точніше: покращала понад усякі сподівання, та що перед біженцями й Д.П. відкрилися нові перспективи внаслідок катастрофальної нестачі робочих сил у західно-європейських державах та внаслідок великих імміграційних планів Південної Америки. Комісія скостантувала, що світ починає дивитися на втікачів не тільки як на "проблему", але як на справжній "актив", що може зарадити економічній кризі.

Делегат Великобританії, Сер РЕНДЕЛ заявив:

"Уряди починають розуміти, що втікачі й Д.П. становлять не тягар, але потенціал багатства, бо вони можуть причинитися до уздоровлення економічної ситуації краю. Ті уряди, які перші здадуть собі з цього справу, матимуть можливість звербувати собі кращі сили, і вони виберуть собі найталановитіших людей, тоді коли ті, що чекають, муситимуть задовольнитися висортованим матеріалом. Ситуація сьогодні така, що не нам(цебто Підготовчій Комісії) треба звертатися з закликом до держав, щоб прийняли втікачів і Д.П., але держави повинні прийти до нас з проханням дати їм цих людей".

"Знаходимося в обличчі динамічної ситуації, і вона вимагає динамічних рішень і мір", - висловився про переселенські перспективи Сер ЕМЕРСОН.

Змінилася ситуація: Про переселення скитальників заговорив світ, керуючись уже не мотивами милосердя, а тому, що потребує рук до праці...

Коли слухалося цієї дискусії, хотілося, щоб вона дійшла до відомих жителів бараків і внесла промінь надії в їхнє животіння. Нові перспективи: праця, забезпечення, людське життя...

Ось жмут найважливіших інформацій про вигляди, що відкрилися перед біженцями у зв'язку з ситуацією на світовому ринку праці:

Західно-європейські держави:

Бельгія: Бельгійські місії переводять поміж Д.П. набір робітників на працю до копалень вугілля та організують транспорти, які почали йти

половині квітня. Програма передбачає перевіз 500 людей тижнево, щобто кількість переселенців дійде в липні до числа 10.000, а до кінця ц.р. до 20.000 осіб. Це числа самих тільки робітників без їхніх родин. Бельгійський уряд погодився в засаді дати також і для членів родин дозвіл на в'їзд, але дещо пізніше, коли покращають житлові умовини, так що кількість переселенців буде значно вища ніж подана вгорі цифра.

Англія: Уряд приступив уже до реалізації т.зв. "Уестворд Го"-плану. Бритійські місії знаходяться в Німеччині й Австрії та вербують біженців і Д.П. на працю до Англії до різних галузей промислу. План закросний на широку скалю: Місячний контингент виноситиме біля 15.000 робітників, так що кількість переселених робітників досягне цифри 100.000 - 150.000. Загальне число переселенців разом з членами родин буде значно вище.

До тих інформацій Сера ЕМЕРСОНА делегат Великобританії добавив в дискусії ще таку знаменну заяву: "Хоча Англія має надто численне населення, проте я надіюся, що зчасом ці люди стануть корисними громадянами". З того виходить, що переселенці мають вигляди на пізнішу натуралізацію в Англії.

Франція: Французький уряд рішив покористуватися втікачами і Д.П. та дозволити їм поселитись у Франції на працю. Кількість осіб ще не усталена, але вона має бути доволі поважна. Набір на працю вже переводиться. Інтергуберн. Комітет перебрав на просьбу уряду правну опіку над переселеними до Франції втікачами.

Голяндія: Голяндський уряд студіює тепер питання про допущення осіб, які мають кривних у Голяндії. Окрема голяндська комісія виїхала до таборів Д.П. в Німеччині, бо Голяндія думає спровадити кваліфікованих робітників на аналогічних умовах, що їх заключено з бельгійським урядом.

Швеція: Інтергуберн. Комітет вислав до Швеції свого службовця на переговори з урядом, щоб він прийняв якусь кількість біженців у характері робітників. Вислід переговорів іще невідомий.

П і в д е н н а А м е р и к а:

З усіх заокеанських країн найбільш надійно виглядає переселенська справа в Південній Америці. "Якщо я не помиляюся, то в Латинській Америці почалася нова ера для іміграції і поселення", - схарактеризував ситуацію в Південній Америці Сер ЕМЕРСОН.

Інтерґуверн. Комітет вислав тому кілька місяців 4 місії до Південної Америки, які об'їхали майже всі південно-американські держави. Внаслідок переговорів з південно-американськими урядами заключено договори з шістьма з них, а саме з Бразилією, Чіле, Венесуелою, Еквадором, Колумбією. і Перу.

Аргентина: Уряд рішив прийняти приблизно 5.000 втікачів, головно з Італії; між іншим, групу словінців і групу хорватів. Крім цього, на підставі умови, заключеної з британським урядом, Аргентина погодилася взяти 3.000 поляків, що поженилися з італійками.

Аргентинська місія виїхала до західних зон Німеччини й Австрії, щоб прослідити на місці питання втікачів та обміркувати їх переселення до Аргентини. Є вигляди, що ця акція принесе добрі успіхи.

Бразилія: Уряд погодився прийняти 1.000 родин, разом 5.000 осіб. В перших днях травня виїхав з Бремену перший транспорт з 861 людей. Набір 3.000 дальших осіб з Німеччини та 1.200 з Австрії закінчується.

Венесуела: Венесуельська місія перебуває від кількох тижнів в Європі і переводить селекцію кандидатів на виїзд.

Перу: Перуанський уряд погодився прийняти 5.000 родин (приблизно 15 - 20.000 осіб). Набір уже почався в Італії.

П і в н і ч н а А м е р и к а :

Канада: Дві канадійські місії знаходяться тепер на континенті: одна в Німеччині, друга в Австрії. Вони мають завдання перевести вибір кандидатів, що відповідають вимогам канадійських іміґраційних розпорядків. В першу чергу входять в гру близькі родичі канадійських громадян. Деякі малі групи вже виїхали. Крім цього, поодинокі підприємці вербують собі між Д.П. фахових робітників. Канада потребує кваліфікованих робітників до текстильної, деревної і цукроварної промисловости.

П і в д е н н а А ф р и к а приймає кілька тисяч югослов'ян.

Скільки людей виїде впродовж року?

Підготовча Комісія оцінює, що впродовж першого року діяльності ІРО, від 1. липня 1947 до 30. червня 1948, 70.000 людей влаштується в західно-європейських державах, а 30.000 виїде на працю до заокеанських країн.

Питання транспорту.

По словах Сера ЕМЕРСОНА головна трудність лежить сьогодні не в тому,

щоб знайти для Д.П. країни іміграції, а в тому, щоб знайти засоби транспорту. Багато людей мало б уже сьогодні можливість емігрувати, але нема для них кораблів. Тому питання засобів транспорту знаходиться тепер на першому плані.

Інтерґуверн. Комітет має до диспозиції 2 кораблі для перевозу переселенців, які він винаймає від Воєнного Департаменту З'єдинених Держав. Ці кораблі та всі матеріальні зобов'язання за них переходять з днем 1. липня ц.р. на Підготовчу Комісію. Уповноважено Виконавчого Секретаря обміркувати разом з директором Інтерґуверн. Комітету справу винаймлення ще і третього корабля. (Ціна найму від подорожі виносить 297.000 доларів.)

Правна опіка над переселенцями.

Завдання ІРО в справі переселення не обмежуються тільки до самого перевозу людей та матеріальної допомоги, але вони включають також опіку над переселенцями на новому місці перебування. ІРО заключить з урядами іміграційних держав конвенції, і Підготовча Комісія ухвалила, що в ці конвенції повинні входити м.ін. такі кляузулі:

Переселенці повинні мати право привезти з собою без митної оплати все своє рухоме майно, що його вони здобули своєю працею на чужині, або вивезли з дому, багаж, хатню обстановку, варстати, тощо;

Переселенці повинні користуватися в державі, що їх прийняла, тими самими правами, які мають у цій державі інші чужинці, зокрема повинні стояти під охороною соціального законодавства та законів, що відносяться до праці;

Переселенці повинні мати право розв'язати кожночасно контракт праці і повернути на власний кошт на батьківщину;

Конвенція повинна включати умовини, під якими переселенці можуть натуралізуватися в державі, що їх прийняла;

До часу, поки переселенці не дістануть права громадянства, або в інший спосіб не залегалізуються, оборона їх інтересів належить до ІРО.

ПИТАННЯ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ.

Всі рожеві надії, - виправдаються вони, чи ні, - на кращу долю втікачів у зв'язку з кризою робочої сили в Західній Європі та колонізаційними плянами Південної Америки, відносяться тільки до ф і з и ч -

них робітників. Бо зручні й роботящі руки можуть собі знайти працю і на чужині, але без порівняння тяжче умовим робітникам включити себе в процес праці чужого суспільного організму. Тому проблема вті--качів, це в першу чергу проблема інтелігенції, проблема людей провідної верстви, які поза межами рідного краю не можуть знайти "покупця" свого вміння і здібностей. А що деякі національні групи біженців, - як напр. українці, балтійці, мадяри, мають дуже великий відсоток інтелігенції, то це питання набирає особливої гостроти.

Питання інтелігенції не стояло на порядку нарад Підготовчої Комісії. Воно виринуло мимохідь в дискусії над переселенням і зразу прикувало до себе увагу делегатів і аудиторії. Підняла його голландська делегатка, пані ВЕРВЕЙ-ЙОНКЕР, вказуючи на небезпеку, яка грозить деяким групам біженців, коли селекція кандидатів на переселення братиме під увагу виключно робітників-"спеців". Пані ВЕРВЕЙ-ЙОНКЕР подала п'ять категорій людей, про яких долю треба заздалегідь подумати: 1. Люди старші віком і хворі; 2. Некваліфіковані робітники; 3. Люди, що говорять тільки рідною мовою, яку мало хто знає; 4. Інтелектуалісти; 5. Жиди, які хочуть їхати до Палестини.

Зокрема промовниця зупинилася на інтелектуалістах, і власне це питання викликало найголосніший резонанс у дискусії. (Слід завважити, що "інтелектуалістами" називають не тільки науковців та мистців, але взагалі людей з академічною освітою, - отже теж і лікарів, адвокатів, професорів, журналістів, тощо.)

"Сьогодні світ потребує вуглекопів і текстильних робітників, але, напр., професори філософії констатують, що їх знання не має вартості на ринку. Правда, можна це легко зрозуміти, але не можна заперечити, що в цьому криється велетенське марнотратство людського потенціалу, коли освічені люди, люди з високою духовою культурою, марнують час у таборах, заняті дрібними адміністративними роботами, і не мають змоги принести громадянству належної користі. Треба просити Виконавчого Секретаря, щоб присвятив свою увагу цьому питанню та увійшов у контакт з компетентними міжнародними організаціями, як напр. УНЕСКО".

Сер ЕМЕРСОН, який брав участь у дискусії на цю тему, не поділяв побовань голландської делегатки:

"Дійсно, інколи є дуже трудно знайти місце, напр., для професора, що має якусь дивовижну спеціальність. Навіть

коли він є першорядний спеціаліст у своїй ділянці, не легко знайти університет, що хотів би його прийняти. Без сумніву, є люди, що не можуть пристосуватись до певних обставин, але на загал можна ствердити, що т.зв. інтелектуалісти, між іншим лікарі, дентисти, журналісти, юристи, не тільки виявилися здібними пристосувати себе до нового заняття, але навіть здобули в ньому за короткий час велику зручність. Треба тільки дати їм до того можливість, - і це є власне ціль професійного перевишколу. Поміж німцями й австрійцями, що мусли емігрувати в р.р. 1933-39, була велика кількість інтелектуалістів, для яких тяжко було знайти працю. Але від 1933. року можна було влаштувати на праці майже пів мільона жидівських біженців, австрійських і німецьких громадян, між ними багато інтелектуалістів і людей вільних професій".

На ці завваги реплікувала пані ВЕРВЕЙ-ДОНЖЕР:

"Від 1940 р. ситуація основно змінилася. Між 1933-38. року не треба було інтелектуальних робітників, і вони мусли шукати іншого заняття. Але сьогодні ситуація є інша. Всі держави, особливо в Західній Європі і взагалі на західній півкулі, потребують інтелектуальних робітників, бо впродовж воєнних літ інтелігенція скрізь понесла великі втрати. Це була б марнотрата зусиль казати їм вивчати інший фах. Треба доручити Виконавчому Секретареві, щоб простудіював з особливою увагою цей пункт та щоб пам'ятав, що перевишкіл інтелектуалістів на робітників-"спеців", не найкраща розв'язка проблеми. Треба старатися, поскільки це тільки можливо, влаштувати їх у вільних професіях".

У висліді цієї дискусії Підготовча Комісія прийняла окрему резолюцію, запропоновану голяндською делегацією:

"ІРО повинна в порозумінні з компетентними організаціями опрацювати спеціальні програми для груп, яких вдаштування в нових умовах насуває спеціальні труднощі. Особливу увагу треба присвятити питанню влаштування в задовільних обставинах інтелектуалістів".

Треба надіятися, що ця надзвичайної ваги справа не зійде з порядку нарад ІРО, поки не знайде належної розв'язки.

СПІВПРАЦЯ З ПРИВАТНИМИ ДОПОМОГОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.

Відома річ, що крім установ, так би мовити, урядових, як УННРА й Інтергуберн. Комітет, також безліч харитативних організацій несли й несуть поміч біженцям. У протилежності до перших, називають їх "приватними" або "добровільними", бо вони були основані з ініціативи приватних кол і ведуть свою діяльність здебільша завдяки жертвенності громадянства.

Справа співпраці з такими приватними допомоговими організаціями була окремою точкою нарад Підготовчої Комісії. Звіт Виконавчого Секретаря згадує, що більш як 60 організацій (з них 10 міжнародних, інші національні з 12 різних держав) відиграли велику допоміжну роль в ділі рятування біженців та спричинились у великій мірі до зменшення їхнього горя. Отже, справа в тому, щоб запевнити собі співпрацю цих організацій теж і на майбутнє, заключивши з ними відповідні договори, та досягти якнайбільшої координації в програмах праці.

Після дискусії уповноважено Виконавчого Секретаря продовжити на три місяці умови з тими організаціями, що вже досі співпрацювали з УННРА чи Інтергуберн. Комітетом, а рівночасно вступити в переговори для поширення існуючих або **заклучення** нових умов співпраці. Заклучаючи нові договори, Секретар повинен упевнитись, що добровільні організації мають ту саму ціль, що ІРО, та чи їх статuti і дотеперішні висліди праці дають запоруку, що вся допомогова акція в користь біженців буде провадитись одностайно по плянах ІРО.

Самозрозуміла річ, що цю точку нарад використали організації самих скитальників або їх американські земляки, щоб звернути увагу Підготовчої Комісії, що власне вони найбільш у тому зацікавлені й найбільш покликані, щоб співпрацювати тісно з ІРО. Зробили вони це в формі меморіялів, внесених до Підготовчої Комісії, в яких висунули низку постулятів щодо своєї співпраці з ІРО та відносно біженецької проблеми. Найважливіше домагання, це справа допущення представників біженців до органів ІРО з дорадчим голосом.

Хоч Підготовча Комісія покищо не пішла назустріч цьому слушному домаганню, все ж таки в ухваленій резолюції говориться про те, що Виконавчий Секретар має "простудіювати можливість поширення діяльності добровільних організацій та скріплення співпраці між ними й ІРО, і предложити на цю тему пропозиції на одному з пізніших засідань".

Таким чином залишено добровільним організаціям відчинену фіртку до дальших заходів і торгів, і можна передбачати, що ІРО використає їх досвід і персонал для добра спільної справи. Зокрема треба надіятися, що організації самих біженців будуть включені в допомогую акцію та матимуть змогу співрішати про її напрямні через своїх представників. Багато делегатів були тієї думки, що треба притягти національні групи до тісної співпраці і рахуватись з їх організаціями більш, як досі, і то з ділових мотивів: бо вони найкраще знають потреби скитальників та виконують роботу сумлінніше і дешевше ніж посторонні люди. Хоч ця думка не перемогла на травневій сесії, проте вона напевне завойовуватиме собі щораз більш прихильників у відповідальних колах ІРО.

З меморіалів добровільних організацій тільки три появились як офіційні друки Підготовчої Комісії: два жидівські (Жидівського Світового Конгресу та Жидівської Агенції для Палестини) і третій, спільний від національних груп балтійців, поляків і українців. Від українців меморіал підписало Українське Центральне Допомогове Бюро.

Ось переклад цього документу:

ПІДГОТОВЧА КОМІСІЯ
МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЛЯ ВТІКАЧІВ

ПІДГ/В
10. травня 1947.
Льозанна
ОРИГІНАЛ: ФРАНЦ.

ДРУГА ЧАСТИНА ПЕРШОЇ СЕСІЇ

ЗАЯВА ОРГАНІЗАЦІЙ УТІКАЧІВ ТА ДОБРОВІЛЬНИХ УСТАНОВ.

Заява подана спільно від:

Представника Латиських Організацій

Об'єднаного Литовського Допомогового Фонду

Канадійсько-Балтійського Допомогового Комітету

Союзу Поляків у Німеччині

Ради для переселення польських утікачів

Допомогової Організації для Польщі

Центрального Українського Допомогового Бюро

Зваживши факт, що проблема біженців перейде незабаром у компетенцію ІРО та що у зв'язку з цим повстає потреба звернути увагу заінтересованих чинників на низку питань, які тісно в'яжуться з майбутністю цих утікачів;

Приймаючи на увагу декларацію, що її Ексцеленція п. Анрі ПОНСО, Президент Підготовчої Комісії для ІРО, склав на засіданні цієї ж Комісії в дні 2. травня 1947 р. в Льозанні-Уші;

Маючи повне довір'я до майбутньої Організації, що вона дасть змогу втікачам відзискати свободу та людську гідність, - підписані мають за честь подати до відома Підготовчої Комісії такі свої вступні завваження:

I. ПРОБЛЕМА СПІВПРАЦІ ОРГАНІЗАЦІЙ УТІКАЧІВ З ІРО

Треба якнайшвидше встановити дійсну співпрацю ІРО з автономними організаціями втікачів, приймаючи як самозрозумілу передумову, що їх діяльність не має політичного характеру. Ця співпраця стосувалася б, між іншим, постійного інформування втікачів про постанови й інструкції властей ІРО, знов же організації втікачів поставили б увесь свій персонал та весь інформаційний матеріал, що ним вони розпоряджають, до диспозиції ІРО.

Ця співпраця повинна існувати на всіх організаційних щаблях, так щоб представники верховних органів утікачів входили до "Дорадчих Комітетів", які уконститууються при ІРО.

Треба підкреслити, що так переведена співпраця облегшила б ІРО її завдання та дозволила б сповнити його економічніше, успішніше та швидше.

II.

Щоб забезпечити втікачам користування чотирма основними свободами, проголошеними покійним Президентом З'єдинених Держав, Ф.Д. РУЗВЕЛТОМ, та щоб учинити співпрацю між ІРО й автономними організаціями втікачів та добровільними установами успішною, - є справою першорядної ваги, щоб ІРО забезпечила втікачам і їх родинам

такі основні права, як: щоб усі розірвані родини могли негайно бути вкупі; щоб дати кожному право вільного вибору праці, згідно з його здібностями й умінням; право власності в усіх його видах і т.ін. Зокрема треба підкреслити необхідність признати втікачам право свободи рухів. Самозрозуміла річ, що особливі полегшення переходу з місця на місце та вживання засобів транспорту повинні бути признані, поскільки це можливо, компетентним представникам організації біженців.

III.

Зваживши факт, що деякі Д.П. бажають повернутись до своєї батьківщини, тоді коли інші не погоджуються на репатріацію, було б вказане, щоб у рамках ІРО адміністрацією цих двох груп займалися два різні відділи.

Ні в якому разі персонал, набраний з-поміж утікачів, що є кандидатами на репатріацію, не повинен мати щонебудь до діла з утікачами, які не хочуть вертатися додому, ані навпаки. Бо не треба ризикувати, що перша група могла б зустрітися з перешкодами в своїх змаганнях до репатріації, і противно: друга група могла б підпастити натискові або примусові у зв'язку з репатріаційною акцією.

IV. ПРОБЛЕМА БІЖЕНЕЦЬКОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ.

Хоч під сучасну пору цілий ряд країв відчувають боляче-недостачу робочої сили, а проте дуже велике число виселенців сидять досі по таборах у Німеччині й Австрії та є виставлені на всі трізнні небезпеки, що їх криє в собі затяжне безділля. Здається, що кількість робітників, яких потребують деякі країни, перевищує набагато число втікачів. А що їх не вживається до праці в раціональний спосіб, то треба прийти до висновку, що причина лиха лежить у тому, що не існують в цій справі узгіднені плани, ані що, навіть, нема відповідної установи, яка була б здібна зайнятися в практиці цією справою.

Щоб облегшити завдання ІРО в цій справі, було б доцільно включити до згаданих вище "Дорадчих Комітетів" спеціальні відділи експертів по цьому питанню.

КРИДИЧНА ОХОРОНА.

Складне питання юридичної і політичної охорони втікачів і Д.П. було предметом окремого, дуже детального доповіді Виконавчого Секретаря і знайшлося, як спеціальна точка, на порядку нарад травневої сесії, без усі справи правового характеру, що відносяться до біженців, належати-муть до основних функцій ІРО. Йде про такі справи, як, напр., видача-подорожніх паперів, юридичний статут утікачів в державах їх нового о-селення, інформації і засвідчення в справі документів цивільного ста-ну, - взагалі консульрна опіка над біженцями та заступництво їх інтере-сів перед урядами.

Досі юридичними справами займався Інтер'юверн. Комітет, але його мандат був обмежений тільки до деяких категорій утікачів, що становлять невелику частину загалу майбутньої клієнтелі ІРО. Треба пам'ятати, що діяльність цієї установи охоплювала спершу лише такі три групи втіка-чів: 1. т.зв. Нансенівців, цебто еміграцію першої Світової Війни; 2. ес-панських республіканців; 3. втікачів із Німеччини й Австрії, жертви на-цизму. Деякі з тих категорій біженців є хоронені міжнародними конвен-ціями, напр. Нансенівці стоять під охороною Женевської конвенції з 28. жовтня 1933 р. (ратифікованої Бельгією, Болгарією, Великобританією, Данією, Чехословаччиною, Італією, Норвегією і Францією), а до німець-ких і австрійських громадян, що втекли перед переслідуваннями націо-нал-соціалістичного режиму, відносяться конвенції з 4. липня 1936 р., 10. лютого 1938 р. і 14. вересня 1939 р.

Щойно від липня 1946 р. Інтер'юверн. Комітет поширив свою діяльність на всіх утікачів, що не можуть чи не хочуть вертатися додому, - отже й на нову еміграцію зо східно-європейських країн, крім "Фольксдойчів". - Але в практиці він і надалі опікувався тільки вищезгаданими категорі-ями втікачів, а маси нової еміграції на теренах Німеччини, Австрії та Італії були позбавлені правової охорони. Тільки в деяких державах, напр. у Франції і в Бельгії, ідучи назустріч проханню урядів та на основі заключених із ними договорів, Інтер'юверн. Комітет перейняв над біженцями і Д.П., що поселились там уже по закінченні воєнних дій, ніби-консульрні функції.

Резолюції, що їх Підготовча Комісія ухвалила після основної дискусії, - ідуть у двох напрямках: поперше, вони мають на цілі заварантувати без-переривність дотеперішніх чинностей правового характеру, що їх виконує Інтер'юверн. Комітет; і, подруге, вони змагають до того, щоб юридична

й політична охорона була поширена на всіх осіб, що підпадають під мандат ІРО. Доручено Виконавчому Секретареві перевести розмови та заключити договори з урядами й окупаційними владами, як у країнах теперішнього тимчасового перебування втікачів, так і з іміграційними державами, щоб ІРО могла виконувати квазі-консульрні функції над ними.

Порішено теж перевести деякі редакційні зміни в конституції ІРО, а саме: заступити вислів "юридична й політична охорона" на "охорона юридичного й іншого характеру".

ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО РОЗШУКІВ.

Кількість цивільних осіб, що пропали підчас війни, рахують приблизно на 3 мільйони. На це число складаються: в'язні і депортовані з політичних або расових причин, біженці та робітники, звербовані на працю в чужину. Нема сумніву, що велика більшість пропавших, які досі не дали про себе звістки, вже не живуть, а проте їх родини нізвідки не можуть дістати документу, що був би формальним засвідченням їхньої смерти.

Підготовча Комісія обмірковувала це трагічне питання пропавших без вісти людей, з яких поважна частина, якщо вони ще в живих, мали б право користати з опіки ІРО.

Одноголосно рішено зорганізувати якомога швидко Центральне Бюро Розшуків при ІРО, як одну з його спеціальних установ. Щодо форми організації цієї інституції, Підготовча Комісія мала перед собою наступну альтернативу: а.творити Міжнародне Бюро Розшуків на централістичному принципі, спершись на дотеперішніх досвідах і досягненнях в цій ділянці Міжнародного Комітету Червоного Хреста; або б.співпрацювати з різнородними національними установами аналогічного характеру, і при їх допомозі розбудувати у справжній світовий осередок Міжнародне Бюро Розшуків, що існує при Централі УННРА в Німеччині.

Підготовча Комісія заявила за другою концепцією, відкидаючи пропозицію Міжнародного Комітету Червоного Хреста, що заявляв готовість зорганізувати Міжнародне Бюро Розшуків за суму 600.000 доларів. Всі документи й архіви, що знаходяться в Бюрі Розшуків при УННРА (в Арользені), будуть перевезені до осідку ІРО.

З Центральним Бюро Розшуків матимуть змогу співпрацювати також і ті держави, що не є членами ІРО. Деякі з них, напр., Польща, Чехословаччина, Данія, Греція й інші, у найвищій мірі зацікавлені цією справою,

бо з ув'язнених або депортованих громадян тих держав пропали безвісти десятки, а то й сотні тисяч. Підготовча Комісія звернулася з закликом до заінтересованих урядів, щоб уже тепер готовили поазбучні списки своїх пропавших громадян. При цій нагоді варто згадати, що Національні Бюра Розшуків відбули впродовж останніх місяців дві конференції: 15.вересня 1946 року в Брюсселі та 3.березня 1947 року в Празі. Відтепер акція усіх цих національних установ має бути зосереджена в Центральному Бюрі Розшуків при ІРО.

При розшуках треба подавати про кожну особу наступні деталі:

1. Прізвище
2. Імена
3. Усі інші прізвища, під якими розшукуваний міг би бути знаний
4. Дата і місце народження
5. Останнє офіційальне місце замешкання (край, місто, вулиця, число)
6. Останнє місце перебування перед арештуванням або виїздом (край, місто, вулиця, число)
7. Дата, місце і причини арештування або виїзду
8. Остання отримана відомість
9. Прізвища й адреси осіб, що могли б дати інформації
10. Адреса родини або особи, що просить перевести розшук

ВЧІТЬСЯ ЧУЖИХ МОВ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПРОФЕСІЇ.

Характеристична річ, що коли на Підготовчій Комісії йшла дискусія про переселення біженців і зокрема про переселення тих, які не вміють порозумітися з оточенням, бо говорять тільки своєю рідною, "тяжкою і мало зноюю" мовою, то як приклад подали українців.

Голяндська делегатка, пані ВЕРВЕЙ-ЙОНКЕР розказала такий інцидент: Відвідуючи табори втікачів, вона хотіла раз розмовитися з українцем із Східних Земель. Але, щоб з ним порозумітися, вона мусіла послугуватись аж двома перекладачами: один, українець-галичанин, перекладав з українського на польське, і другий, поляк з німецьких провінцій, перекладав з польської мови на німецьку. Делегатка звернула увагу на те, що незнання мов утруднює переселення біженців. "Було б тяжко заінсталювати цих людей в краю, якого жителі належать до іншої мовної групи".

Інші дискутаннти були тої думки, що переселенці можуть впродовж кількох місяців вивчити мову настільки, щоб давати собі раду в новому

оточенні. Але всі признавали, що цього питання не можна легковажити та що треба вжити час, коли звербовані на працю Д.П. чекають на транспорт, щоб учити їх мови держави, куди вони мають їхати. Підготовча Комісія прийняла в цій справі окрему "рекомендацію": "Треба звернути особливу увагу на необхідність навчання Д.П. мов тих країв, куди вони могли б бути переселені".

Ще з більшим натиском Підкреслила Підготовча Комісія, що час вичікування на дальшу мандрівку біженці і Д.П. повинні використати на професійний вишкіл. ІРО має організувати при співпраці окупаційної влади та допомогових установ фахові курси, переводити іспити фахового знання, видавати свідоцтва кваліфікованим робітникам і мати у своїй евіденції всі фахові сили, щоб могли зарекомендувати їх кожночасно тим державам, які власне потребують таких працівників.

ПЕРСОНАЛ.

Майбутня персональна політика ІРО належить до питань, що вже тепер викликають велике зацікавлення в колах фахівців біженецького питання та між самими біженцями. В довгих дискусіях обмірковувала цю важливу проблему травнева сесія й ухвалила низку революцій, що усталюють засади набору персоналу та висоту його платень.

Покищо, на час перших трьох місяців (липень, серпень і вересень), ІРО переймає персонал УНРРА й Інтергуберн. Комітету, з тим, що в міжчасі Виконавчий Секретар подбає за постійний персонал, згідно з устійненими напрямними. При чому обсада найвищих становищ, а саме заступника Генерального Директора і начальників відділів (плян адміністративної організації передбачає 8 відділів в централі ІРО) та шефів головних експозитур ІРО на місцях, залежить від Дорадчого Комітету, бо він має затверджувати кандидатів, що їх запропонує Виконавчий Секретар. Набір інших службовців належить до компетенції Виконавчого Секретаря.

Резолюції про персонал подають чотири категорії кандидатів на службовців ІРО: а. дотеперішній персонал УНРРА й Інтергуберн. Комітету; б. дотеперішній персонал приватних допомогових установ (мається на увазі, очевидно, великі установи, що співпрацювали з УНРРА й Інтергуберн. Комітетом, як ІМКА, МКЧХ і ін.); в. кандидатів, що їх зголосять уряди; г. кандидатів "іншого походження". Можна догадуватися, що під цією останньою назвою Підготовча Комісія мала на думці також і кандидатів з-поміж самих біженців. Знов же в докладі Виконавчого Секретаря.

про засади адміністративної організації ІРО знаходимо відрізнєння двох груп персоналу, а саме говориться там про "міжнародний персонал" і про персонал "звербований на місцях", а в іншому місці згадується виразно про службовців звербованих поміж Д.П.

Щодо вимаганих кваліфікацій; то резолюція каже, що "персонал нової організації повинен мати знамените знання біженецької проблеми і, в першу чергу, повинен бути високоякісний та відданий справі". Про студії ані знання мов нема жадної згадки.

У справі платень Підготовча Комісія прийняла наступні постанови:

В межах своїх фінансових спроможностей ІРО повинна визначити для членів свого персоналу такі платні, "щоб вони могли приманити кваліфікованих кандидатів і забезпечити набір на широкій географічній базі". В ІРО має обов'язувати британська винагород. за працю (інші платні в метрополії, інші в колоніях). Основні платні повинні бути усталені згідно з засадою "рівна платня за рівну працю", але громадяни тих держав, де заробітки є багато вищі, ніж платить їх ІРО, діставатимуть, крім основної платні, ще окремі додатки. Будуть теж і місцеві додатки, залежні від коштів утримання в даній державі.

З провізоричного бюджету довідуємося, що середня платня "міжнародного урядовця" буде вносити 4.200 долярів на рік плюс 1.800 долярів додатку, цебто разом 6.000 долярів річно. Зате "персонал набраний на місці" матиме середню платню 1.900 долярів на рік. Отже, як бачимо, практика відступає дуже далеко від похвальної засади "рівна платня за рівну працю". Це відступство стає ще більш разюче при платнях, що їх діставатимуть службовці-Д.П., заняті в осередках ІРО в трьох зонах Німеччини: їхня платня буде вносити 15 долярів місячно...

В центральному осідку ІРО має бути 300 службовців, з того 175 "міжнародних" і 125 "набраних на місці". Персонал ІРО в краях, де перебувають біженці, має вносити 1.220 осіб, з того 650 "міжнародних" і 570 "набраних на місці", при чому в тому останньому числі вміщаються 350 біженців.

БЮДЖЕТ.

Заки доклад Виконавчого Секретаря на тему бюджетових питань прийшов на пленум Підготовчої Комісії, радив над ним Під-Комітет А та окремий Комітет експертів. У висліді цих нарад прийнято бюджет на перший рік

діяльності ІРО, рахуючи від 1. липня 1947 року.

Беручи під увагу фінансові труднощі урядів-членів та непевність щодо гльобальної суми матеріяльних засобів, які стоятимуть до розпорядження ІРО (бо ще невідомо, скільки держав вступить в члени ІРО впродовж наступних місяців), признано Виконавчому Секретареві бюджет тільки у висоті 75% суми, передбаченої конституцією на перший рік діяльності (отже 112,045.000 долярів, тоді коли повний бюджет виносив би 151,060.500 долярів).

Підкомісія звернулася до держав-членів з домаганням вплатити аванси, щоб були забезпечені кошти на перші три місяці діяльності. Найбільші зобов'язання падають на ЗДА, бо вони платитимуть 45,75% бюджету. Крім цього, уповноважено Виконавчого Секретаря звернутися знову до Генерального Секретаря ООН та просити в нього нового авансу, щоб мати гроші на найближчі потреби, на випадок, якщо б вплати держав прирівнювалися б.

Виконавчий Секретар звертає увагу, що в рямцях бюджету, обниженого до 75%, неможливо йому буде виконати ухвалену програму, бо не стане грошей ані на належне прохарчування біженців, ані на виконання плану переселення та на інші задувні акції. Зокрема Виконавчий Секретар обстоював думку, що адміністративний бюджет (4,800.000 долярів), зредукований до 75%, є занижкий, бо довелося б скасувати важні регіональні станиці та поважно зредукувати персонал. Все ж таки, Підготовча Комісія вважала неможливим ухвалити відразу бюджет у повній висоті; якщо зголосяться нові члени і будуть гроші, тоді негайно бюджет буде підвищений до 100%, як його запропонував у своєму звідомленні Виконавчий Секретар.

ОСІДОК ЦЕНТРАЛІ ІРО.

Підготовча Комісія прийняла резолюцію, в якій висловилася за Женевою, як майбутнім осідком ІРО. Доручено Виконавчому Секретареві підготувати звіт про це питання на наступні збори, перевіривши в Генеральному Секретаріаті ООН, чи Європейське Бюро ООН в Женеві могло б віддати до диспозиції ІРО відповідне приміщення та інші облегшення.

Дефінітивне рішення про місце осідку централі належить до компетенції Генеральної Ради ІРО. Крім Женеві, береться під увагу також Париж.

ПОСТАНОВИ НА ПЕРЕХІДНИЙ ЧАС.

Підготовча Комісія винесла низку постанов про перехідну фазу своєї діяльності, цебто про час від моменту закриття травневої сесії аж до наступних зборів.

Виконавчий Секретар дістав, як відомо, дуже широкі уповноваження: він має заключити договори з УНРРА й Інтерґуверн. Комітетом та пустити в рух увесь апарат ІРО, коли ці обидві організації припинять свої функції. Він має заанґажувати персонал, заключити договори з урядами й окупаційними властями та підготувати всі необхідні справи, щоб нова організація могла з днем 1. липня взяти в свої руки опіку над біженцями. Отже фактично Виконавчий Секретар виконуватиме від 1. липня обов'язки Генерального Директора ІРО та буде користуватись його правами, хоч формально Генеральним Директором він не є, та невідомо, чи ним пізніше буде.

Ці широкі уповноваження, що їх покищо дістав п. АЛЬТМАСР, обмежено настільки, що додано йому дорадчий орган, якому він має складати звідо-млення із своїх організаційних праць та слухатися його опінії, зокрема в персональних справах, коли йтиме про йменування службовців на відповідальні становища. Цей Дорадчий Комітет має збиратися на кожночасне запрошення свого голови, яким є предсідник Підготовчої Комісії, Ексселенція ПОНСО. В Дорадчому Комітеті заступлені такі держави: Бельгія, Великобританія, Голяндія, З'єдинені Держави, Канада, Китай і Франція.

Дня 21. травня Підготовча Комісія відрочила свої праці на якийсь час. Рішено не закривати сесії та зібратись наново, на третю частину першої сесії, в останніх днях червня ц.р. в Льозанні.

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

З приводу нарад Підготовчої Комісії швайцарська преса принесла статті на тему біженецької проблеми. Найзамітніша з них появилася в "ГАЗЕТ ДЕ ЛЬОЗАН" з 10. травня ц.р. як вступна стаття. "ГАЗЕТ ДЕ ЛЬОЗАН" - це передовий і найстарший швайцарський щоденник на французькій мові. Автором статті є відомий швайцарський публіцист Жорж РІГАССІ. Ось її переклад:

ТРАГЕДІЯ СКИТАЛЬНИКІВ.

Підготовча Комісія ІРО (Міжнародної Організації для Біженців) продовжує свої наради в Льозанні-Уші, серед спокою, сприятливого для завдання, що його особливу складність і тонкість можна було передбачувати.

Як відомо, йде про те, щоб полагодити долю приблизно 1,280.000 осіб, втікачів або "переміщених" - так їх називають евфонічно, щоб не казати "депортовані", - розпорошених по різних країнах Європи й Азії, головню ж у західній Німеччині й Австрії, і окреслити тих, що матимуть право на підтримку нової організації, чи то, щоб повернути додому, чи щоб улаштувати себе на чужині.

Питання дуже спішне, бо УНРРА й Інтерґувернемантальний Комітет для Втікачів, що досі опікувалися цими вирваними з рідного ґрунту людьми, припинять свою чинність 30.червня, так що більшість обездолених були б уповні залишені на ласку долі, якщо нова організація до цього часу не буде всилі почати діяти.

ж ж ж

Нема сумніву, питання само по собі є важке, але його розв'язку ускладнило в великій мірі ще й те, що впродовж довгих дискусій, які довели вкінці до ухвалення конституції, яка має служити як основа для майбутньої організації, політичні аспекти взяли верх над аспектами технічними і, навіть, над аспектами гуманітарними.

Могло б здаватися, що по дорозі до мети втрачено з очей справжню ціль, що її треба досягти; а саме: дати змогу зажити вкінці нормальним життям вільних людей цієї масі нещасних істот, які вже майже від двох літ позбавлені отих "фундаментальних прав людини", що їх урочисте визнання фігурує у вступі до Конституції Об'єднаних Націй.

Як же це сталося? Щоб це зрозуміти, треба мати відкриті очі на те, що, на жаль, також і тут антагонізм між Сходом і Заходом має рішальний вплив на справу. Вже вступні дискусії розкрили очевидну суперечність між західно-європейською й американською з одного боку, а советською з другого боку концепцією права азилу, як це ствердила Мадам РУЗБЕЛТ ще на Лондонських збоах ООН.

В Західній Європі й в Америці стоять на тому становищі, що не вільно примушувати біженців і депортованих проти їх волі до повороту до їхніх

країн, бо це було б порушенням обов'язків людяности і справедливости. Тому Захід бажає залишити вільний вибір між репатріацією та еміграцією всім тим, що з чесних мотивів хочуть залишитись на чужині. Щодо зрадників і воєнних злочинців, то їхні держави можуть домагатись їх видачі, якщо є докази їх провини.

Зовсім іншу концепцію має Советський Союз та його сателіти. Для СРСР біженці, що противляться репатріації, це вороги уряду власної батьківщини, бо східна "демократія" вважав громадян, що не підпорядковуються так званій "політичній лінії" режиму, за винуватців, навіть за злочинців, і відповідно з ними поводиться.

Отож так складається, що величезна більшість утікачів і виселенців, які не хочуть і чути про репатріацію, це уроженці країн Сходу Європи: балтійці, поляки, українці, югослов'яни і ін. З другого боку, світ не знає, або вже призабув, що майже весь загал біженців, які бажали репатріюватися, повернули вже до своїх країн приблизно до травня 1946 р. Впродовж одного року кілька мільйонів осіб, забраних насильно підчас війни до Німеччини або до окупованих нею країн, повернули додому. З цього часу перебувають у Німеччині і в Австрії в основному тільки ті, які не хочуть вертатися.

ж ж ж

Чому ж ці люди відмовляються їхати додому? Напевне не тому, що не люблять своєї батьківщини, але тому, що пануючий там тоталітарний устрій є суперечний з їхнім розумінням свободи, або тому, що велика їх частина познайомилася вже раніше з советською окупацією; або тому, що вони не можуть погодитись з анексією рідного краю Советами, як балтійці; - ще інші бояться советського ярма, бояться, що, коли повернуться, будуть переслідувані політичними ворогами, як це трапилося їхнім попередникам, навіть і тим, що повернулись були з власної волі, а проте видались підозрілі владі.

Якщо хочемо вважати тих біженців не за череду сотворінь, виданих на поталу, позбавлених усіх прав, але за вільних людей, то чи можна їм відмовити права вибирати між еміграцією і поворотом до краю?

Коли читаємо звідомлення різних міжнародних зборів, що підготовляли проект конституції ІРО, нас бентежить фарисейський дух цих нарад. Його не вагався здемаскувати співробітник журналу "Кас дю Монд Нуво" ("Знаки Нового Світу"), за квітень 1947.

"З одного боку - пише автор, Жорж РОКО - всі держави заявили готовість признати охорону організації ІРО еспанським політичним втікачам, вважаючи, що вони під сучасну пору не можуть вертатися до Іспанії, бо це виставляє їх на небезпеку життя або втрати волі. Але з другого боку, хоч відкинено, щоправда, примусову репатріацію "переміщених", все ж жадна держава не мала відваги заявити підчас дебатів, що, опріч Іспанії, є ще інші країни, де основні права свободи нічого не значать перед омні-потенцією держави".

Треба ще додати, що, хоч західні альянти не дали своєї згоди на загальну примусову репатріацію біженців, але в деяких таборах недопустимими методами роблять на них індивідуальний натиск, щоб примусити їх до репатріації. Такі висновки треба зробити з інформацій, які ми дістали з доброго джерела, хоч ми воліли б, щоб вони виявилися недокладними.

Одних з тих нещасних обвинувачують в самовільний спосіб у злочинах, яких вони ніколи не допустилися, та не дають їм змоги боронитися. Іншим зменшують їх харчеву пайку майже до нуля, але рівночасно обіцяють їм видати харчі на два місяці, якщо дадуть згоду на репатріацію. Помічний апарат організації УНРРА, що займається Д.П., має бути пересякнутий тайними советськими агентами, що мають спеціальне доручення перевіряти, хто з членів родини скитальників, які не хочуть вертатися, залишився в СРСР; в якій цілі це робиться, не тяжко догадатися.

Ж Ж Ж

Ми вже сказали, що питання є дуже спішне. Впродовж короткого часу, бо за несповна два місяці, мають зникнути табори біженців і Д.П., що стоять під зарядом УНРРА. Отже необхідно добалакатися в цьому реченні з управліннями окупаційних зон Німеччини й Австрії та забезпечити людям, вирваним з матерньої землі, юридичний статут, який дозволив би їм жити як вільним громадянам в якійнебудь прибраній країні.

Час наглить. Із Швайцарії, яка є коліскою Червоного Хреста, ми бажали б звернути гарячий заклик до зібраних в Льозанні достойних делегатів та благати їх, щоб знайшли людяну розв'язку цієї тривожної проблеми.

Треба, щоб у всіх державах, де права людини мають ще в пошані, знали, про що тут іде: проблема втікачів, це доля більш як мільона наших братів, які невинно страждають, а разом з нею стоїть під знаком запиту сама засада людської свободи.